

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 30 (1181) 23 ЛІПЕНЯ 2014 г.

XXV-е БАСОВІШЧА

18-19 ліпеня, ў памежным мястэчку Гарадок у Польшчы праходзіў Фэстываль музыкі маладой Беларусі "Басовішча-2014".

На фэсце можна было пачуць Znich, Krama, Relikt, :B:N, "Тлушч", Лявона Вольскага, Nizkiz, IQ48 ды іншых музыкаў. Сёлета фэстываль святкаваў юбілей - госці і музыкі сабраліся разам у 25-ы раз. Фэстываль "Басовішча" праводзіцца штогод на лясной паляны Борык ля мястэчка Гарадок непадалёк ад беларускай мяжы. Гэта найбуйнейшы і найстарэйшы фэстываль беларускай рок-музыкі. Яго назва

дні юбілейнага фэстывалю. На сцэне зайгралі IQ48, :B:N, ZNICH, а таксама гарадоцка-

паходзіць ад скарачэння БАС (Беларускае аб'яднанне студэнтаў Польшчы) - нязменных арганізатараў фэсту.

За гады існавання фэстываль змяняў сваё аблічча, але захаваў сваю энергетыку і надалей прыцягвае мноства людзей.

Вядомыя беларускія гурты выступілі на першым

беластоцкі гурт 5set5.

Сёлета не было конкурснай часткі - арганізатары сканцэнтраваліся на падарунках да юбілею. Напрыклад, з адмысловай праграмай выступіў "АББА-аркестр", калі 25 дзяцей, якія вывучаюць беларускую мову ў Беластоку, заспявалі з вядомымі беларускімі музыкамі хіты фэстывалю "Басовішча". Знайсці юбілейны падарунак можна было і ў адмысловай краме "Басовішча-2014".

Пад сцэнай традыцыйна луналі бел-чырвона-белыя сцягі, а глядачы прыехалі таксама і з Беларусі, не глядзячы на візавыя праблемы:

- Мы прыехалі з Менска, бо гэта Басовішча - фэст Беларускай музыкі. Тут स्वाбода. Тут рэальна фэйная музыка. Тут класная тусоўка. І гэта рэальна традыцыя. І мы штогод прыязджаем на гэты фэст, бо нам гэта падабаецца.

Сярод гасцей з Беларусі і вядоўца сёлетняга фэсту беларускі рэпер Вінсент.

У гэты раз акрамя беларусаў на "Басовішча" быў запрошаны ўкраінскі гурт "Гайдамакі".

Яна Запольская.
Беларускае Радыё Рацыя.
Фота Аляксея Трубікіна.

75 гадоў з дня нараджэння Анатоля Кірвеля

КІРВЕЛЬ **Анатоль** **Мяфодзевіч** нарадзіўся 23.07.1939 г. у в. Вітунічы Бязозкаўскага сельсавета, Докшыцкага раёна. Беларускі пісьменнік, публіцыст, грамадска-культурны дзеяч. У 1968-71 гг. вучыўся ў Менскім дзяржаўным педінстытуце замежных моў. Працаваў у Карэліі, Валагодскай вобласці (Расія). З 1977 г. жыў у Санкт-Пецярбургу. Быў слесарам, маляром, мастаком-афармляльнікам, будаўніком. Рэдактар-выдавец незалежнай газеты пецярбургскіх беларусаў "Родзічы" (выходзіць са снежня 1991). Старшыня суполкі міжнароднага фонду Я. Купалы, член Рады Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Санкт-Пецярбургу, прэзідэнт Незалежнай асацыяцыі аматараў прыгожага пісьменства "Новая Беларусь" (Санкт-Пецярбург), якая займаецца наладжаннем літаратурных сувязей пецярбургскай дыяспары з

Бацькаўшчынай. Удзельнічаў у Менску ў рабоце I Міжнароднага кангрэсу беларусістаў (1991), Сходу беларусаў блізкага замежжа (1992), 1-3-га з'ездаў беларусаў свету (1993, 1997, 2001). Сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў (1995).

Першае апавяданне "Бульбіна" надрукаваў у 1967 г. у часопісе "Малодосць". Аўтар зборнікаў апавяданняў, вершаў і мініяцюр у прозе, афарызмаў і інш. ("Човен Харона", 1993; "Урбанія", 1994; "Чалавеку ўласціва", "Формула замежжа", абодва 1996; "Ласінае крэда", 1997; "Адзінка вымярэння", 2000; "Мармуровы воўк", "Вакансія", абодва 2001; "Мёртвы горад", 2002; "Сумная кніга пра звяроў", 2003), укладальнік і выдавец зборніка паэзіі "Тры грацыі" (2002). У беларускай перыёдыцы апублікаваў шэраг літаратурна-знаўчых і крытычных арты-

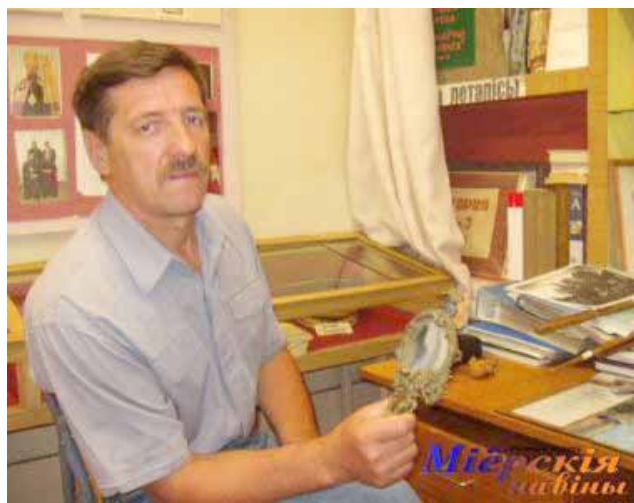

кулаў пра творчасць маладых беларускіх празаікаў і паэтаў пад назвай "Літаратурная палітра". Беларускія "Піццескія эцюды" пісьменніка друкаваліся ў часопісе "Дзеяслоў". І толькі на схіле дзён напісаў кнігу па-руску: "Іная жыць" - выйшла ў Расіі ў 2006 г.

Памёр у Менску 8 траўня 2008 г., пахаваны ў Тарасаве пад Менскам.

Вікіпедыя.

ВІТОЛЬДУ ЕРМАЛЁНКУ - 60

ЕРМАЛЁНАК **Вітольд** (Вітаўт) **Антонавіч** (К. Ярмоленскі, В. Сакун, В. Зніч, В. Крывіч, 28.07.1954, в. Жэймяны Браслаўскага раёна Віцебскай вобл.), нашчадак паўстанца 1863 г., краязнавец, педагог. Вучыўся ў пачатковай школе в. Завер'е Браслаўскага раёна, скончыў Слабадскую СШ Браслаўскага раёна (1971), гістарычны факультэт ГрДУ імя Я. Купалы (1976).

Пасля заканчэння ВНУ вярнуўся на радзіму, у Браслаўскі раён. Аднак з той прычыны, што не знайшлося месца настаўніка гісторыі пачаў у Міёры, куды па размеркаванні трапіла жонка. Праца-

ваў настаўнікам гісторыі ў СШ № 1 г. Міёры (1976-1981), настаўнікам гісторыі ў СШ № 3 (з 1981 г. па ц.ч.). З 1976 г. у раённым Доме піянераў Вітольд Антонавіч пачаў весці гурток "Кароткі курс гісторыі Беларусі на прыкладзе мясцовага краю". Назва праз пэўны час была зменена на больш рымантычную - "Арганаўты мінулага". Профіль быў абраны краязнаўча-археалагічны. Праграма была разлічана на 144 гадзіны і прадугледжвала напачатку практычнае вывучэнне мінулага Міёрскага краю. У 1986 г. на аснове знойдзеных матэрыялаў стварыў краязнаўчы музей у СШ

№ 3. На 2008 г. асноўны фонд складае 15 тыс. экспанатаў.

У пачатку 1990-х далучыўся да шырокага школьнага краязнаўчага руху, арганізаванага на Віцебшчыне аддзелам беларусазнаўства і краязнаўства Віцебскага абласнога цэнтра пазашкольнай працы з дзецьмі і падлеткамі.

Стваральнік міёрскага раённага аддзялення ТБМ імя Ф. Скарыны. Дэлегат Устаноўчага з'езду ТБМ (1989). Дэлегат Усесаюзнага з'езда настаўнікаў у Маскве (1988), дэлегат Усебеларускага кангрэсу за незалежнасць (2000).

Узнагароджаны прэміяй Прэзідэнта РБ "За духоўнае адраджэнне" (1999), медалём "60 лет Победы в Великой Отечественной войне", знакам Пэдагагічнага таварыства "За актыўную працу". Кандыдат у майстры спорту па класічнай барацьбе.

За актыўную патрыятычную дзейнасць некалькі разоў абвінавачваўся ў нацыяналізме і звальняўся з працы. Сярод вучняў Ермалёнка - ксяндзы Юры і Вячаслаў Баркі, маладафронтаўцы Мікола Дзямідзенка і Уладзімір Яроманак.

(Пра В. Ермалёнка чытайце на ст. 4.)

ISSN 2073-7033

ТЫТАНІЧНЫ ЎКЛАД У ЛІНГВІСТЫЧНУЮ НАВУКУ (да 95-годдзя з дня нараджэння прафесара М. Булахава)

Міхаіл Гапеевіч Булахаў адносіцца да плеяды найвыдатнейшых спецыялістаў-мовазнаўцаў славянскіх краін свету, які ўнеслі агромністы ўклад у лінгвістычную навуку. Ён нарадзіўся 22 ліпеня 1919 года ў вёсцы Маслакі Горацкага раёна Магілёўскай вобласці ў беднай сялянскай сям'і. Пасля заканчэння школы Міхаіл Булахаў прайшоў навучанне на шасцімесячных падрыхтоўчых курсах і паступіў на літаратурны факультэт Магілёўскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута. Па заканчэнні інстытута ў 1940 годзе быў прызначаны на службу ў армію. З баямі прайшоў усю вайну, якую закончыў у Празе.

Пасля гэтага пачаўся творчы шлях Міхаіла Гапеевіча. У сакавіку 1949 года ён быў залічаны ў аспірантуру Менскага педагогічнага інстытута. У 1950 годзе ён паспяхова абараніў кандыдацкую дысертацыю. З 1951 года М.Г. Булахаў працуе ў Інстытуце мовазнаўства АН БССР, спачатку на пасаду старшага навуковага супрацоўніка, а з верасня 1952 года - ён загадчык сектара сучаснай беларускай мовы і культуры мовы. З гэтага часу група спецыялістаў (усяго 5 чалавек) на чале з Булахам прыступае да працы над падрыхтоўкай акадэмічнай поўнай нарматыўна-апісальнай граматыкі сучаснай беларускай літаратурнай мовы, а таксама над напісаннем цыкла навучальных дапаможнікаў для ВДУ Беларусі. Трэба адзначыць, што за кароткі час гэтыя працы былі не толькі падрыхтаваны, а і апублікаваны.

З траўня 1965 года М.Г. Булахаў працуе ў БДУ. У 1966 годзе абараняе доктарскую дысертацыю, а ў 1967 годзе яму прысвоена званне прафесара. З красавіка 1975 года ён пераходзіць на выкладчыцкую работу ў Менскі пединстытут.

Сур'ёзным укладам у беларускае мовазнаўства з'явілася даследаванне М.Г. Булахава ў трох кнігах пра прыметнікі. Першая кніга - "Прыметнік у беларускай мове" (1964). У ёй на вельмі багатым фактычным матэрыяле, пачэрпнутым з пісьмовых помнікаў старабеларускай мовы, з твораў беларускай вуснай народнай творчасці, з дыялектных слоўнікаў і мастацкіх твораў дзясяткаў беларускіх пісьменнікаў прааналізавана гісторыя словазмянення і формаўжывання адносных, якасных і прыналежных прыметнікаў. Другая кніга М.Г. Булахава пра прыметнік, якая называецца "Гісторыя прыметнікаў беларускай мовы XIV - XVII стагоддзяў" (1971), прысвечана аналізу сінтаксічных функцый гэтай часціны мовы. У трэцяй кнізе прафесара Булахава пра прыметнік, якая выйшла ў свет у 1973 годзе, дзесяць лексікаграфічных аналіз прыметнікаў беларускай мовы. З пісьмовых

помнікаў старабеларускай мовы аўтарам было выпісана 10 тысяч адзінак гэтай часціны мовы, а ў кнізе прааналізавана 260 прыметнікаў, якія сваім паходжаннем з'яўляюцца праславянскімі.

Міхаіл Гапеевіч Булахаў з'яўляецца аўтарам капітальнай трохтомнай працы "Усходнеславянскія мовазнаўцы. Біябібліяграфічны слоўнік" (т. 1, 1976; т. 2, 1977; т. 3, 1978). Гэта праца прынесла яе аўтару агульнаеўрапейскую вядомасць. У ёй паддзены нарысы пра жыццё і навуковую дзейнасць 354 усходнеславянскіх мовазнаўцаў пачынаючы з XVI стагоддзя. Характарызуючы таго або іншага вучонага-лінгвіста, прафесар М.Г. Булахаў імкнецца па магчымасці вельмі грунтоўна і аб'ектыўна паказаць, што ён даў для развіцця мовазнаўства ў свой час, як ягоныя ідэі ўспрыталіся і садзейнічалі далейшаму развіццю навукі, а таксама выдзяляе тую частку яго спадчыны, якая захавала навуковае значэнне і актуальнасць да нашага часу.

Тэматычна да трохтомніка "Усходнеславянскія мовазнаўцы" прымыкае манаграфія М.Г. Булахава "Яўхім Фёдаравіч Карскі. Жыццё, навукавая і грамадская дзейнасць" (1981). Гэта праца з'яўляецца першым манаграфічным даследаваннем, у якім падрабязна, з улікам найноўшых дадзеных прасочаны жыццёвы і творчы шлях акадэміка Я.Ф. Карскага, на шырокім гістарычным фоне прааналізавана пераважная большасць яго лінгвістычных прац, аб'ектыўна ацэнены ўнесены Карскім агромністы ўклад у навуку пра славянскія мовы.

Адначасова з падрыхтоўкай слоўніка "Усходнеславянскія мовазнаўцы" і манаграфіі пра акадэміка Я.Ф. Карскага М.Г. Булахаў напісаў вялікі нарыс "Асноўныя этапы развіцця славянскага мовазнаўства ў Расіі (да 1917 г.)" (М., 1978).

Вывучэннем жыцця і дзейнасці ўсходнеславянскіх лінгвістаў М.Г. Булахаў займаўся і пасля выдання біябібліяграфічнага слоўніка і прац пра Я.Ф. Карскага. У 1996 годзе выйшла кніга Міхаіла Гапеевіча "Навука пра рускую мову XVIII - XX стст." (264 с.).

У 1989 годзе выйшла ў свет новая, арыгінальная праца М.Г. Булахава - "Слово о полку Игореве в литературе, искусстве, науке. Краткий энциклопедический словарь". У загалоўку кнігі сказана, што гэта "Краткий энциклопедический словарь". Аднак пры аб'ёме ў 49 друкаваных аркушаў кароткім яго можна лічыць толькі ўмоўна, тым больш, што ў ім змешчана 474 артыкулы і многа цытат на бакавых палосах з твораў пісьменнікаў, даследаванняў вучоных і часопісна-газетных публікацый. Падрыхтоўка адным чалавекам такога вялікага выдання проста ўражавае.

З п'ятдзесятых гадоў XX стагоддзя М.Г. Булахаў пачаў цікавіцца праблемай гістарычных сувязяў славянскіх моў і ўзаемаадносін паміж імі ў новы час. Вынікам гэтых зацікаўленняў з'явілася кніга М.Г. Булахава "Развіццё беларускай літаратурнай мовы ў XIX - XX стст. ва ўзаемадзеянні з іншымі славянскімі мовамі" (1958).

Пытаннем сувязяў і ўзаемаадносін беларускай мовы з іншымі славянскімі і неславянскімі мовамі Міхаіл Гапеевіч прысвяціў шмат сваіх навуковых артыкулаў. Цікавай па ўзняттай тэме і разглядаюцца канкрэтныя факты з'яўлення таго частку яго спадчыны, якая захавала навуковае значэнне і актуальнасць да нашага часу.

Міхаіл Гапеевіч многа працаваў таксама над падрыхтоўкай навучальных дапаможнікаў па сучаснай беларускай мове для сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў. Так, у супаўтарстве з М.І. Гурскім і М.У. Марчанкам ён падрыхтаваў дапаможнік "Беларуская мова". Ён выйшаў у дзвюх частках: першая частка (Лексікалогія. Фанетыка. Марфалогія) - у 1955 годзе, а другая частка (Сінтаксіс) - у 1958 годзе. Гэты падручнік потым яшчэ два разы перавыдаваўся (у 1961-62 і ў 1968 гадах) з дапрацоўкай.

Пад кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле М.Г. Булахава група навуковых супрацоўнікаў сектара сучаснай мовы Інстытута мовазнаўства АН БССР падрыхтавала "Курс сучаснай беларускай літаратурнай мовы" у трох частках - дапаможнік для студэнтаў філалагічных факультэтаў універсітэтаў і педагогічных інстытутаў. Частка 1-я (1957) змяшчае раздзел "Марфалогія", частка 2-я - раздзел "Сінтаксіс" (1959), частка 3-я - раздзелы "Фанетыка", "Арфаграфія", "Лексікалогія" (1961).

У якасці дадатку да гэтага тэарэтычнага курса некалькімі аўтарамі з удзелам М.Г. Булахава быў складзены і апублікаваны "Зборнік практыкаванняў па сучаснай беларускай літаратурнай мове" (1959).

Побач з распрацоўкай праблем сучаснай беларускай мовы Міхаіл Гапеевіч плённа займаўся падрыхтоўкай прац навучальнага характару ў галіне гісторыі беларускай мовы. Так, ён адзін напісаў і выдаў дапаможнік для студэнтаў-філолагаў "Практыкаванні і матэрыялы па гісторыі беларускай мовы" (1956). У 1969

годзе каштоўны дапаможнік выйшаў другім выданнем, значна дапрацаваным і дапоўненым. Некалькі раней (у 1953 годзе) М.Г. Булахаў выпусціў у свет "Сборник задач и упражнений по синтаксису древнерусского языка".

Нямала зроблена Міхаілам Гапеевічам у якасці кіраўніка творчага калектыву ў стварэнні розных дапаможнікаў па рускай мове.

Улічваючы, што ў сучасных умовах студэнт - будучы настаўнік - павінен атрымаць больш шырокую філалагічную адукацыю, вучоныя М.Г. Булахаў, М.А. Жаўтобрэх (Кіеў) і В.І. Кодухаў (Ленінград) падрыхтавалі арыгінальную кнігу "Восточнославянские языки" (М.: Просвещение, 1987), якая Міністэрствам асветы СССР была зацверджана ў якасці навучальнага дапаможніка для студэнтаў педВНУ. У гэтай працы Міхаілу Гапеевічу належыць вялікі раздзел "Марфалогія", дзе аўтарам дадзена разгорнутая характарыстыка граматычных катэгорый і форм часцін мовы ў трох роднасных мовах з прымяненнем метадыкі супастаўляльнага аналізу. На вялікім фактычным матэрыяле паказана яе генетычная блізкасць марфалагічных сістэм гэтых моў, так і іх нацыянальная спецыфіка ў цяперашні час.

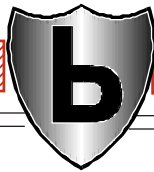
У 2000 годзе выйшла з друку падрыхтаваная ў дзвюх частках прафесарам М.Г. Булахам фундаментальная праца "Слово о плыку Игоревь" і Беларусь. Да 200-годдзя першага выдання "Слово о плыку Игоревь". У 2000 годзе пабачыла свет і яшчэ адна кніга, падрыхтаваная да друку Міхаілам Гапеевічам, - "Слово о плыку Игоревь" у асьвятленні дзеячў беларускай навукі, літаратуры і культуры.

Зборнік навуковых і юбілейных матэрыялаў". Першая частка кнігі ўтрымлівае слоўнік персаналій. У ім прыведзены звесткі пра 64 беларускіх словазнаўцаў і іх працы, паддзены аналіз лексіка-фразеалагічнай і сінтаксічнай варыянтнасці ў беларускамоўных паэтычных і празаічных перакладах. У другой частцы змешчана 19 артыкулаў М.Г. Булахава і 7 артыкулаў іншых даследчыкаў па найважнейшых моўных асаблівасцях "Слова", паддзены ўсе вядомыя пераклады помніка і яго ўрыўка - "Плачу Ярославны" на беларускай гаворкі, сабраны вершы беларускіх паэтаў па матывах "Слова". Зборнік "Слово о плыку Игоревь" ў асьвятленні дзеячў беларускай навукі, літаратуры, культуры, змешчаны на працягу XX стагоддзя ў разнастайных выданнях, дзе аб'ектам вывучэння стаў "унікальны і загадкавы помнік славян". Вартасць гэтага юбілейнага выдання можна ахарактарызаваць выказваннем самога Міхаіла Гапеевіча Булахава: "Азнамленне з сабранымі ў дадзеным выданні публікацыямі пакажа становішча вынікі ў распрацоўцы праблем мовазнаўства, так і недахопы ў гэтай важнай галіне. Разам з тым сістэматызацыя і крытычны аналіз змешчаных тут матэрыялаў можна значна аблегчыць далейшыя даследаванні самога арыгінала і яго аднаўлення ў перакладах на сучасную беларускую і іншыя мовы".

Акрамя ўсяго названага вышэй, М.Г. Булахаў апублікаваў яшчэ каля 300 навуковых, метадычных і энцыклапедычных прац. У 2009 годзе выдана таксама вялікая кніга М.Г. Булахава "Выбраныя працы" аб'ёмам у 600 кніжных старонак. Увогуле ж уся надрукаваная навуковая прадукцыя Міхаіла Гапеевіча вылічаецца лічбай - звыш 1000 друкаваных аркушаў.

Міхаіл Гапеевіч Булахаў пайшоў з жыцця 5 траўня 2012 года. Але новыя навуковыя працы яго працягваюць выходзіць з друку, у тым ліку і салідныя кнігі. Так, у выдавецтве "Беларуская навука" ў 2012 годзе выйшла кніга М.Г. Булахава "Беларускія перакладчыкі, даследчыкі, ілюстратары "Слова о плыку Игоревь". У выданні прыводзяцца асноўныя звесткі пра беларускія перакладчыкаў, даследчыкаў, ілюстратараў "Слова", а таксама пра некаторыя тапанімічныя і гідранімічныя аб'екты на тэрыторыі старажытнай і сучаснай Беларусі, якія засведчаны ў гэтым помніку.

У 2013 годзе ў акадэмічным выдавецтве "Беларуская навука" выйшла салідная праца М.Г. Булахава (аб'ём кнігі - 361 кніжная старонка) "Слово о плыку Игоревь" в переводах на славянские языки XIX - XX вв." У выданні прыводзяцца: першадрукаваны тэкст "Слова о полку Игореве", паралельны пераклад яго на рускую мову, рэканструкцыя на старажытнарускаяй мове А.А. Патабні, 22 празаічныя пераклады на славянскія мовы XIX - XX стагоддзяў (рускую, украінскую, беларускую, верхнелужыцкую, польскую, славацкую, чэшскую, балгарскую, сербскую, славенскую, харвацкую), 1 вершаваны пераклад (на македонскую мову).

Прозвішчы Беларусі: найменні знакамітых людзей (Паводле матэрыялаў "Нашага слова")

За выключэннем перакладаў на рускую мову, да ўсіх іншых прыкладаюцца тлумачальныя слоўнікі на рускай мове.

І гэта яшчэ не ўсё. На рабочым сталі прафесара М.Г. Булахава знаходзіцца яшчэ нявыдадзеная новая двухтомная праца, прысвечаная пытанням прыметніка ў беларускай мове...

Навуковыя даследаванні прафесара М.Г. Булахава публікаваліся ў Беларусі, Расіі, Украіне, Сербіі, Балгарыі, Польшчы, ЗША і Германіі.

Выдадзеныя фундаментальныя навуковыя працы Міхаіла Гапеевіча прынеслі яму суцэтную славу.

Пад кіраўніцтвам М.Г. Булахава падрыхтавана і абаронена каля 40 кандыдацкіх дысертацый.

Прафесар М.Г. Булахаў ва ўніверсітэтах Беларусі, Расіі, Украіны, Славеніі, Балгарыі і Германіі чытаў розныя вучэбныя курсы і выступаў з навуковымі дакладамі на міжнародных кангрэсах, канферэнцыях і сімпозіях.

Навуцы і адукацыі М.Г. Булахаў прысвяціў каля 70 сваіх творчых гадоў. Прафесару М.Г. Булахаву ў 1971 годзе прысвоена ганаровае званне Заслужанага дзеяча навукі Беларусі, у 1979 і 1982 гадах ён быў узнагароджаны Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, у 1990 годзе - медалём Ф. Скарыны, а ў 1997 годзе - ордэнам Ф. Скарыны.

Імя заслужанага дзеяча навукі Беларусі, прафесара-лінгвіста М.Г. Булахава стаіць у адным шэрагу такіх слыханых спецыялістаў-мовазнаўцаў, што ўнеслі свой адрок да разв'ядання праблем беларусістыкі і славістыкі ў цэлым, як Я.Ф. Карскі, С.М. Некрашэвіч, І.В. Воўк-Левановіч, П.А. Бузук, Б.А. Тарашкевіч, М.І. Каспяровіч і інш.

Мікалай Крыўко, вядучы навуковы супрацоўнік Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі.

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Сіўковіч (Валянціна С.) - бацькайменне з фармантам -овіч ад антрапоніма Сіўка (Сіўко) і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сіўк-овіч. ФП: Сіўвы - Сіўы - Сіўко ('нашчадак Сівага') - Сіўковіч.

Сіліч (Аляксандр С.) - форма бацькаймення з фармантам -іч ад антрапоніма Сіла і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сіл-іч. ФП: Сіла (імя) - Сіліч (М. Бірыла).

Сілкова (Раіса С.) - форма прыналежага прыметніка з фармантам -ова ад антрапоніма Сілко і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сілк-ова. ФП: Сіла (імя) - Сілко - Сілкова.

Сіманёнак (Людміла С.) - дэрыват з фармантам -ёнак ад антрапоніма Сіман і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сіман-ёнак. Адымёнавае прозвішча (Сіман і Сімон).

Сіноўва (Тамара С.) - форма прыналежага прыметніка з фармантам -ова ад антрапоніма Сінец і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сінц-ова. ФП: Сінец ('рыба сямейства карпавых', а таксама 'сіні колер чаго-небудзь (прасцора, неба, туман)') - Сінец (мянушка, потым прозвішча) - Сіноўва.

Сіплівеня (Жана С.) - дэрыват з фармантам -еня ад антрапоніма Сіплівы і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сіплів-еня. ФП: Сіплівы ('той, хто гаворыць у нос, гуднявы') - Сіплівы (мянушка, потым прозвішча) - Сіплівеня. (Слоўнік белар. гаворак паўн. зах. Беларусі і яе пагранічча. Т. 4, с. 429, Сапоцкіна).

Сіповіч (Святлана С.) - форма бацькаймення з фармантам -овіч ад антрапоніма Сіпа і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сіп-овіч. ФП: Сіпаць ('гаварыць сіпатым голасам') - Сіпаць (мянушка, потым прозвішча) - Сіповіч.

Смаль (Валянцін С.) - сямантычны дэрыват ад аперытыва смаль 'гарэлае, гар'. ФП: смаліць ('выклікаць адчуванне апёку, смялення; апякаць', 'знішчаць агнём шэрсць, рэзкі пуху і пад.') - смаль ('гар') - Смаль (мянушка) - Смаль.

Смола (Тацяна С.) - сямантычны дэрыват ад смала, мн. смолы 'ліпкі пахучы сок, які выдзяляецца хваёвымі і некаторымі іншымі раслінамі'. ФП: смала (апелятыву) - Смала (мянушка) - Смала (прозвішча) - Смола (для адмежавання ад апелятыва).

Смаінная (Марыя С.) - сямантычны дэрыват ад апелятывасмаінная (дыял.) - смаічны 'прыемны на смак, апетытны', 'які прыносіць задавальненне, прыемны (пра сон)', а таксама 'каларытны, сакавіты'.

Сметаненка (Аляксандр С.) - дэрыват з акцэн-

таваным фармантам -енка ад антрапоніма Сметана і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сметан-енка.

Сойка (Мікола С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва сойка 'лясная пералётная птушка сямейства крукмачовых'.

Сом (Алена С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва сом 'вялікая прэснаводная драпежная рыба сямейства сомавых з вусамі і цэлам без лускі'.

Стамёнак (Наталля С.) - другасная (змененая) форма ад Стамёнак - дэрыват з фармантам -ёнак ад антрапоніма Стома і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Стам-ёнак.

Станевіч (Тацяна С.) - дэрыват з фармантам -евіч (бацькайменне) ад антрапоніма Стань і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Стан-евіч. ФП: Станіслаў (імя) - Стань - Станевіч.

Станеўская (Людміла С.) - дэрыват з фармантам -ская ад тапоніма Станева з сямантыкай 'жыхар (народзінец) названага паселішча': Станеў-ская. ФП: Станіслаў - Стань - Станева ('уладанне асобы') - Станеўская.

Стаўбун (Іры С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва стаўбун 'кветканоснае сямейство клубневых раслін', перан. 'Пра высокага чалавека'.

Станішкі (Янка С.) - форма бацькаймення з фармантам -евіч ад антрапоніма Сташко і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сташк-евіч. ФП: Стахій (імя) - Стах - Сташко - Станішкі.

Сташулёнак (Іван С.) - дэрыват з фармантам -ёнак ад антрапоніма Сташуль і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сташул-ёнак. ФП: Стахій (імя) - Стах - Сташуль - Сташулёнак.

Стражынскі (Аляксандр С.) - дэрыват з фармантам -ынскі ад тапоніма Стража і сямантыкай 'жыхар (народзінец) названай мясцовасці': Страж-ынскі.

Страха (Соф'я С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва страха 'верхняя, звычайна саламяная частка будынка, якая пакрытае яго і засцерагае ад атмасферных з'яў', а таксама 'пра дом, жыллё, прытулак'.

Страхоўскі (Станіслаў С.) - мажлівы дэрыват з фармантам -оўскі ад тапоніма Страха і сямантыкай 'жыхар (народзінец) названага паселішча': Страх-оўскі. Або прэстыжнае (шляхетнае) утварэнне з фармантам -оўскі ад антрапоніма Страха і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Страх-оўскі.

Страчук (Аляксандр С.) - дэрыват з суфіксам -ук ад антрапоніма Строк і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Стра-чук. ФП: Строк ('авадзень', 'страказ') - Строк (мянушка, потым прозвішча) - Страчук.

Строкач (Аляксандр С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва строкач: 'той, тое, што мае стракатую афарбоўку, плямісты выгляд', утварэнне з суфіксам -ач ад прыметніка стракаты: страк(ат)-ач. Сямейства матылькоў з яркай стракатай афарбоўкай крылаў мае назву строкачы ад строкачкі, адз. л. строкач ('Вялікі слоўнік беларускай мовы' Ф.А. Піскунова (2012, с. 948). ФП: стракаты - строкач - Строкач і Строкач (апошняя форма для адмежавання ад апелятыва).

Струкаў (Віктар С.) - форма прыналежага прыметніка з суфіксам -аў ад антрапоніма Струк і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Струкаў. ФП: струк ('доўгі і вузкі плод некаторых раслін, які складаецца з дзьвю палавінак, да якіх прымацавана насенне') - Струк (мянушка, потым прозвішча) - Струкаў.

Стрыгальская (Наталля С.) - дэрыват з фармантам -ская ад антрапоніма Стрыгаль і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Стрыгаль-ская. ФП: стрыгчы (валасы) - стрыгаль ('спецыяліст па стрыгчы') - Стрыгаль (мянушка, потым прозвішча) - Стрыгальскі (-ая).

Стукала (Алена С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва стукала - ўтварэнне з фармантам -ла ад стукаць: стука-ала 'той, хто стукае', а таксама стукалы 'чаравікі' ('Вялікі слоўнік беларускай мовы' Ф.А. Піскунова (2012, с. 952).

Стэпановіч (Язэп С.) - форма бацькаймення з фармантам -овіч ад антрапоніма Стэпан і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Стэпан-овіч. ФП: Стэфан (ад Стэфан) - Стэпановіч і Стэпановіч; Сцефановіч.

Стэпуць (Васіль С.) - форма народна-гутарковага наймення з суфіксам -уць (які і тата - татучу, у католікаў) ад Стэп (< Стэпан), якая была функцыя прозвішча (праз ступень мянушкі, правання ад апелятыва).

Субоцін (Аляксандр С.) - форма прыналежага прыметніка з суфіксам -ін ад антрапоніма Субота і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Субоц-ін. ФП: субота ('шосты дзень тыдня, які папярэднічае нядзелі') - Субота (мянушка, потым прозвішча) - Субоцін.

Судак (Вікторыя С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва судак 'каштоўная прамысловая рыба сямейства акунёвых'. ФП: судак (рыба) - Судак (мянушка) - Судак.

Сукала (Ія С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва сукала 'прылада для насування нітак на цзўкі': ФП: сукіць - сукала - Сукала (мянушка) - Сукала.

Суліменка (Дзмітры С.) - дэрыват з фармантам -енка ад антрапоніма Суліма і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сулім-енка. ФП: суліма

('давіты белы парашок хлорнай ртуды (ужываецца як сродак дэзінфекцыі'). Або Саліма (жаночае татарскае імя) - Суліменка ці Суліменка.

Сусла (Мікалай С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва сусла, які мае два значэнні: 1) 'самаробная соска ці жуйка (звычайна з хлеба з цукрам), якую даюць дзіцяці', 2) 'сок адціснутага вінаграду' або 'адвар сукнаставага чалавека', які ідзе на выраб піва або квасу'. ФП: сусла (апелятыву) - Сусла (мянушка) - Сусла.

Сухарава (Любоў С.) - форма прыналежага прыметніка з фармантам -ава ад антрапоніма Сухар і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сухар-ава. ФП: сухар ('высушаны кавалак хлеба, булікі', а таксама (перан). 'Пра сухога, нячулага чалавека') - Сухар (мянушка, потым прозвішча) - Сухарава.

Сухарэвіч (Іван С.) - форма бацькаймення з фармантам -евіч ад антрапоніма Сухар і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сухар-евіч.

Сухоцькі (Андрэй С.) - дэрыват з прэстыжным фармантам -оцкі ад антрапоніма Сухі і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сух-оцкі. Або сямантычны дэрыват ад апелятыва-прыметніка сухоцькі 'хворы на сухоты' (туберкулёз). ФП: сухі - сухоты - сухоцькі (м/с/кі) - Сухоцькі (мянушка) - Сухоцькі (СБГПЗБП, т. 5, с. 27).

Суша (Тамара С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва суша 'зямля ў працігласці воднай прасторы', а таксама 'сухая зямля ў параўнанні з балотам і 'засуха'. ФП: сухі - сушы - суша - Суша (мянушка) - Суша.

Сушко (Вера С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва сушка - Р. мн. сушак 'малы, тонкі і сухі абаранак'. ФП: сушыць - сушка ('дэяньне паводле дзеяслова сушыць' - сушэнне) - сушка ('абаранак') - Сушка (мянушка) - Сушко (форма з фінальным "о" для адмежавання ад апелятыва).

Сушчэня (Анатоль С.) - дэрыват з фармантам -эня ад антрапоніма Сушча (Сушко) і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сушч-эня.

Сушчэўскі (Алесь С.) - дэрыват з фармантам -эўскі ад тапоніма Сушча з сямантыкай 'жыхар або народзінец названага паселішча': Сушч-эўскі. Або шляхетная форма з фармантам -эўскі ад антрапоніма Сушко з сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сушч-эўскі.

Сцежкін (Кірыла С.) - дэрыват з суфіксам -кін ад антрапоніма Сцежка з сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сцежк-кін. Утваральнае слова - сямантычны дэрыват ад апелятыва сцежка 'вузкая пратоптаныя дарожка' і перан. 'шлях і кірунак працоўнай дзейнасці'. ФП: сцежка (апелятыву) - Сцежка (мянушка) - Сцежкін.

Сцяпанішчава (Вера С.) - форма прыналежага прыметніка з фармантам -ава ад антрапоніма Сцяпанішча і сямантыкай 'нашчадак (дачка) названай асобы': Сцяпанішч-ава. ФП: Сцяпан - Сцяпанішча (узмацн.-экспрэс.) - Сцяпанішчава - Сцяпанішчава.

Сцяпулёнак (Алег С.) - дэрыват з фармантам -ёнак ад антрапоніма Сцяпуль і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сцяпул-ёнак. ФП: Сцяпан - Сцяпуль - Сцяпулёнак.

Сцефановіч (Ганна С.) - форма бацькаймення з фармантам -овіч ад антрапоніма Сцефан і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сцефан-овіч.

Сцяжэко (Канстанцін С.) - сямантычны дэрыват з фінальным акцэнтаваннем ад апелятыва сцяжэка 'дарожка', 'шлях' (гл. Сцяжкі).

Сцяпоўскі (Сяргей С.) - дэрыват з фармантам шляхетнасці -оўскі ад антрапоніма Сцяпок і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сцяп-оўскі. ФП: Сцяпан - Сцяпок - Сцяпоўскі. Або дэрыват ад Сцяпкі з сямантыкай 'жыхар названага паселішча': Сцяпоўскі.

Сырыца (Віктар С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва сырыца 'саматужна апрацаваная скура', 'нявырабленая аўчына'. ФП: сыры ('не канчаткова выраблены') - сырыца (апелятыву) - Сырыца (мянушка) - Сырыца.

Сытая (Тацяна С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва сыты (жан. р. сытая) 'які поўнасьцю задаволюся; які неадчувае голаду', а таксама 'укормлены, тлусты', 'які мае ў сабе шмат тлушчу'. Або ад апелятыва сыта 'даўня беларуская стравя - мёд або цукар, разведзены гатаванай вадою'.

Сыч (Ніна С.) - сямантычны дэрыват ад апелятыва сыч 'начная і вясчэрая птушка з бурай афарбоўкай сямейства сапраўдных соў' і перан. 'маўклівы, панурны чалавек'.

Сяльверстава (Святлана С.) - форма прыналежага прыметніка з фармантам -ава ад антрапоніма Сяльвестр і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сяльвестр-ава. ФП: Сяльвестр (імя) - Сяльвестр - Сяльверстава.

Сялюк (Ніна С.) - дэрыват з фармантам -юк ад антрапоніма Сяло і сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сялюк. ФП: сяло ('вялікая вёска, гаспадарчы і адміністрацыйны цэнтр сельскага рэгіёна', а таксама (зборн.) 'жыхары сяла') - Сялюк (празванне) - Сялюк.

Сяменчык (Настасся С.) - дэрыват з суфіксам -чык ад антрапоніма Сямён з сямантыкай 'нашчадак названай асобы': Сямён-чык. Назвышча можа разглядацца і як былое памяншальна-ласкальнае ад Сямён: Сямёнчык. Форма з "е" для адмежавання ад формы імя Сямёнчык.

(Працяг у наступным нумары.)

Арганаўт Міёршчыны

рых студэнтаў гістарычных факультэтаў, якія праходзілі археалагічную практыку. Не маючы дазволу на асабістыя раскопкі разам з гурткоўцамі перайшоў ад археалагічных раскопак да крэзнаўчых разведак. Гэта мела свае станоўчыя бакі. Так, на працягу адной вандрожкі па раёне можна было адшукаць месцы раней невядомых гарадзішчаў, паселішчаў, курганных груп. Акрамя археалагічных доследаў, збіралі ўспаміны пра мінулае краю. Праца гуртка набыва сістэмнасць і пераемнасць. Абавязковай стала тэрэтычная падрыхтоўка. У 1980 г. быў створаны герб гуртка. Пачалі весці хроніку гуртка (з 1976 г.).

На пэўным этапе кіраўніцтва гуртком пачало інкрымінавацца, як падрыхтоўка дзяцей да падрыхтоўкі дзейнасці супраць дзяржавы. У 1980 г. В. Ермалёнак вымушаны быў звольніцца з працы ў СШ № 1 (афіцыйна тлумачылася тым, што няма стаўкі выкладчыка гісторыі) і працаваў у СШ в. Паяцце (Міёрскі раён). У 1981 г. у Міёрах была пабудавана СШ № 3, у якую ён пайшоў працаваць настаўнікам гісторыі, і дзе працуе да цяперашняга часу.

Праз пэўны час узнікла духоўная патрэба ў падсумаванні знойдзеных знаходак. Узнікла ідэя стварыць музей. На 1970-я - 1980-я гг. у Міёрскім раёне не было ніводнага музея. З прычыны адсутнасці ў школе памяшкання, першая экспазіцыя была створана ў калідоры школы, яна праз пэўны час, была разабравана. У 1983 г. выступіў адным з ініцыятараў святкавання 350-годдзя Міёраў. Падрыхтаваў часовую экспазіцыю ў 2-х пакоях у былым будынку пошты, у якім месціўся адзел культуры Міёрскага райвыканкама. Перадаў больш за 400 экспанатаў, сярод якіх манеты, кнігі, этнаграфічныя матэрыялы. З гэтага пачалося стварэнне раённага крэзнаўчага музея. Аднак фінансаванне не было прадугледжана, матэрыялы пачалі раскідвацца.

У 1986 г. на аснове знойдзеных матэрыялаў стварыў крэзнаўчы музей у СШ № 3. На 2008 г. асноўны фонд складае 15 тыс. экспанатаў. Многія экспанаты з'яўляюцца ўнікальнымі ў нашай краіне, нават ва ўсходняй Еўропе, напрыклад, фальшывы арабскі дырхем X ст., якога няма нават у Эрмітажы (СПБ). За час існавання музея яго наведалі больш за 55 тыс. чалавек. На абласным тэлебачанні студый "Вясёлка" была падрыхтавана перадача пра дзейнасць гуртка (транслявалася 18.10.1985 г.). У 2008 г. на аснове сабраных у Міёршчыне калекцый стварыў у СШ № 3 г. Міёры музей "Кнігі і друку", у фондзед якога знаходзіцца 3 тыс. экспанатаў. У бліжэйшых планах стварэнне музея адукацыі і этнаграфічнага музея. Калі для першага выдзелена памяшканне ў школе, то другі плануецца ства-

рыць ў перавезенай сялянскай хаце і размясціць у двары вучэбнага корпусу.

Прыняў актыўны ўдзел у стварэнні экспазіцый Міёрскага, Глыбоцкага і Браслаўскага раённых крэзнаўчых музеяў, перадаў туды шэраг знойдзеных матэрыялаў. У Браслаўскім музейным аб'яднанні і Міёрскім крэзнаўчым музеі праводзілася дзве персанальныя выставы. Адмовіўся ад прапановы заняць пасаду дырэктара раённага музея (як у свой час ад аспірантуры), бо лічыць, што адміністрацыйная работа вымагае шмат часу. Аказаў дапамогу пры стварэнні шэрагу школьных музеяў раёна і вобласці. Перадаў туды частку знойдзеных у час разведак экспанатаў, даваў кансультацыі. Разам з Пацеенам Т.М. выдзе гісторыю СШ № 3 г. Міёр, якая на 2008 г. складае 8 тамоў.

Актыўны ўдзельнік конкурсаў, аглядаў музеяў, канферэнцый па школьным крэзнаўстве. Гурток і музей штогод з'яўляецца пераможцам у абласных і рэспубліканскіх конкурсах. У 1998 г. дзякуючы грамадскай арганізацыі "Памяць і надзея" ездзіў у Вільню, дзе працаваў у адзеле рукапісаў бібліятэкі Віленскага ўніверсітэта. Знайшоў шмат матэрыялаў пра Дзісенскі павет. Асаблівую значнасць уяўляюць здымкі Яна Булгака, на якіх адлюстраваны помнікі архітэктуры, што не дайшлі да нашых дзён.

Адзін з арганізатараў канферэнцыі "Дзісенскія чытанні", якая прайшла ў Міёрах (1996). Матэрыялы, на жаль не былі выданыя, з прычыны прыпынення дзейнасці фонду. Падтрымлівае цесны сувязі з Браслаўскім крэзнаўчым таварыствам імя О. Хэдэмана, Віцебскім абласным цэнтрам пазашкольнай працы з дзецьмі і падлеткамі.

Асноўныя кірункі даследавання: археалогія, этнаграфія, генеалогія, нумізматыка, архітэктура Міёршчыны і прылепных рэгіёнаў. З улікам вялізнай колькасці сабраных матэрыялаў, адной з важных частак крэзнаўчай працы Ерма-

ленка В. з'яўляецца апрацоўка сабраных матэрыялаў, афармленне экспанатаў, пэўныя змены ў экспазіцыі музея, апісанне лёсу экспанатаў, гісторыі знаходак, папулярызавання гісторыі і культуры Беларусі, Віцебшчыны, Міёршчыны. Распрацаваў турыстычны маршрут "Бронзавы, срэбны і залаты пярсценак Міёршчыны".

Аўтар артыкулаў у энцыклапедычных выданнях: "Энцыклапедыя Беларусі", "Энцыклапедыя гісторыі Беларусі". Адзін з аўтараў артыкулаў у гісторыка-дакументальнай хроніцы "Памяць" Міёрскага раёна (1998). Браў удзел у стварэнні гістарычна-дакументальных хронік "Памяць" Глыбоцкага і Браслаўскага раёнаў. Мае шэраг артыкулаў у зборніках "Браслаўскія сшыткі", "Albaputenica". Аўтар больш за 150 артыкулаў публікацый у рэспубліканскім і мясцовым перыядычным друку: "Труд", "Настаўніцкая газета", "Крэзнаўчыя газеты", "Народнае слова", "Сцяг працы", "Міёрскія навіны", "Павет" і інш. Аўтар камплекту паштовак "Турыстычныя маршруты Міёршчыны". Першы артыкул напісаў у раённую газету "Сцяг працы" у 1977 г. па выніках раскопак ў в. Махіроўцы. З гэтага часу стаў актыўна пісаць у газету, з мэтай актывізаваць цікавасць да гісторыі краю. Рэцэнзіі на дзейнасць В.А. Ермалёнка, ягонага гуртка "Арганаўты мінюлага", Народнага музея СШ № 3 змяшчаліся ў рэспубліканскіх і рэгіянальных выданнях. У асабістым архіве зберагаецца рукапіс "Наш край - Мёршчына" (120 аркушаў).

Займае актыўную грамадскую пазіцыю. Актыўна ўдзельнічае ў дзейнасці па абароне помнікаў гісторыі і культуры праз чытанне лекцый, напісанне артыкулаў, выступленні на канферэнцыях, звароты ў дзяржаўныя органы. Браў удзел у выратаванні ад знішчэння археалагічных помнікаў: грунтовага могільніка ў в. Казлоўцы, курганных груп каля в. Кублішчына, Лясное, а таксама помнікаў архітэктуры: палатца ў в. Дзедзіна, капліцы ў в. Ідолта, касцёл і царквы ў Дзісне. З'яўляўся намеснікам Міёрскага раённага аддзялення БДТАПГіК, уваходзіў у склад Рэспубліканскай Рады БДТАПГіК, з'яўляўся сябрам Рэспубліканскага Савета Усебеларускай экспедыцыі "Наш край". Стваральнік Міёрскага раённага аддзялення ТБМ імя

Ф. Скарыны. Дэлегат Устаноўчага з'езду ТБМ (1989). Дэлегат Усеасаюзага з'езду настаўнікаў у Маскве (1988), дэлегат Усебеларускага кангрэсу за незалежнасць (2000).

Мае высокія маральныя якасці. Лічыць, што на ўроках, у музейных экспазіцыях трэба паказваць не веліч мінулых бітваў і іх палкаводцаў, якія б яны не былі, а разбураныя, антымаральны характар войнаў. Ваенна-патрыятычнае выхаванне - гэта перш за ўсё патрыятычнае выхаванне беларуса для Беларусі, а не дзеля гатоўнасці ваяваць і забіваць дзеля нечых інтарэсаў. Асновы беларускага патрыятызму - у веданні таго багацця культуры, традыцый і звычайў, якія жылі наш народ, не далі яму загінуць у змрочныя стагоддзі прыгнёту.

Сяргей Панізік прысвяціў верш В. Ермалёнку.

"Праўду ў вас бяру..."

(З прамовай вялікага князя Вітаўта).
В.А. Ермалёнку, міёрскаму крэзнаўцу, музейніку, лаўрэату прэміі "За духоўнае адраджэнне"

Скарбы збіраю

ў музейныя соты.

Зведалі даўнасці

моцны няктар

І альпіністы на ўсё ўзвысаты,

І арганаўты на кожны папар.

Рэчаў няіснасць...

А ў нас Рэчаіснасць.

Мы ёсць напраўду.

Па сутнасці. Вось -

Кнігі, кнігі,

якія далі нам агністаць;

Сімвал імклівай

крутлівасці - вось...

Мы з незамысланых

абшараў, дапраўды!

Бог і ратай мацярык бералі.

Праўды даю:

мы з дзівоснае наўды;

Нельга ў музеі сказаць:

"Не маглі".

Тут наша першына,

зрук у народы,

Выпас вякоў і цана працадня...

З потам,

з крывёю былі ўзнагароды:

Іх на выславу вяртае радня.

Посулы, клятвы,

зарокі, згрызоты...

Духу прытул тут

з прысягай: "Набудзь!"

Праўду збіраю

ў музейныя соты, -

Каб на спахвё;

а не ў лаці абучы.

Творы:

Кніга: Очарование Мирского края / Ермалёнок В.А., Боголей П.И. - Новополоцк: О.В. Молодечкин, 2007. - 50 с. (А4). - С. 6-29.

Артыкулы ў энцыклапедычных выданнях і кнігах "Памяць": Міёры // ЭГБ. Т. 5. - С. 131; Міёры // БЭ. - Т. 11. - С. 334; Тэдвус Даленга-Мастовіч Памяць. Гісторыка-дакументальная хроніка Глыбоцкага раёна. - Мн.: БелЭн, 1995. - С. 167-168; Г. Дмахоўскі - паўстанец і скульптар ў Забалоцце // Памяць: Гісторыка-дакументаль-

ная хроніка Браслаўскага раёна. - Мн., 1998. - С. 184-185; Аб будаўніцтве порту ў Друі // Тамсама. - С. 261-262; Бяроза на могілках // Тамсама. - С. 422; Несціханы боль праз гады // Тамсама. - С. 574-575; Зямля нашых продкаў // Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Міёрскага раёна. - Мн.: Беларус. навука, 1998. - С. 27-31; Вывучэнне сёвай мінуўшчыны // Тамсама. - С. 32-33; Таямніцы могільніка Казлоўцы // Тамсама. - С. 34-36; Паўстанец і скульптар за Забалоцце // Тамсама. - С. 101-105; Паўстанне 1863 года на Дзісеншчыне // Тамсама. - С. 110; Сведка падзей незабытых // Тамсама. - С. 158; Слова аб чырвоным кулямётчыку // Тамсама. - С. 168-169; "Беларускі цар" // Тамсама. - С. 196-198; Арцімовіч Станіслаў // Тамсама. - С. 525; Савіч-Забалоцкі Вайніслаў // Тамсама. - С. 535-539; Смірын Маісей // Тамсама. - С. 538-539; Яленскі Пётр // Тамсама. - С. 550; 3 гісторыі касцёлаў Міёрах // Тамсама. - С. 566-567; Сядзіба ў Забалоцці // Тамсама. - С. 568; Сядзібаў Міжрэччы // Тамсама. - С. 569-570; Сядзіба ў Крычаве // Тамсама. - С. 571-573; Гісторыка-краязнаўчы музей СШ № 3 // Тамсама. - С. 586-587; 3 гісторыі вёскі Узмены // Тамсама. - С. 608-611.

Размясціў сотні артыкулаў ў зборніках артыкулаў, у рэспубліканскім і мясцовым друку, некаторыя з іх: Генерал Булак-Булахавіч - хто ён? // Браслаўскія чытанні. Матэрыялы II-й навукова-краязнаўчай канферэнцыі, прысвечанай 925-годдзю Браслава (1065-1990) 16-17 лютага 1991 г. / навуц. рэд. М.А. Ткачоў. - Браслаў: Браслаўскі філіял Пастаўскай узбудынёнай друкарні, 1991. - С. 20-21; Спадчына В. Ластоўскага // Беларусіка. Мн., 1994; Да пытання будаўніцтва порту у Друі ў 1934-38 гг. // Браслаўскія чытанні. Матэрыялы III-й навукова-краязнаўчай канферэнцыі, прысвечанай 200 годкам паўстання 1794 года. 21-22 красавіка 1994 г. - Браслаў: Браслаўскі філіял Пастаўскай узбудынёнай друкарні, 1994. - С. 23-26; Аўгуст Адлер з Друі і яго выданні // Браслаўскія чытанні. Матэрыялы IV-й навукова-краязнаўчай канферэнцыі, 24-25 красавіка 1997 г. - Браслаў, 1997. - С. 86-90; Арганаўты з Міёраў // Наш край. - 1996. - № 8; Улік і апрацоўка экспанатаў школьнага музея // Зборнік матэрыялаў па дзейнасці музеяў навукальных устаноў Віцебскай вобласці. Віцебск, 1998; Публіцыстыка Я. Купалы на ўроках гісторыі ў сярдэнай школе // Я. Купала - публіцыст. Зборнік артыкулаў. Мн., 1998; 1919 г. // СП. - 1977. - 5.03.; Таямніцы роднага краю // СП. - 1977. - 5.11.; Паўстанне 1831 г. на Дзісеншчыне // СП. - 1978. - 3.06.; Перабродзе // СП. - 1979. - 4.12; Новыя знаходкі. / / СП. - 1982. - 24.07 і шмат іншых.

Паводле даведніка

Мікалая Півавара.

Крэзнаўцы Віцебшчыны 2-й паловы XX - пач. XXI ст.

Цікавасць да гісторыі Беларусі, роднага краю, станаўленне нацыянальнай самасвядомасці і гістарычнай свядомасці ў Вітольда Ермалёнка пачала фармавацца пад уплывам расповедаў бацькі пра лёс роду і краю, праз знаёмства з міжваеннай беларускай нацыянальнай і польскай літаратурай (забароненай у савецкі час), у якой змяшчалася інфармацыя пра падзеі, якія не афішаваліся афіцыйнай дзяржаўнай ідэалогіяй. У час вучобы ва ўніверсітэце займаўся ў гістарычна-краязнаўчым гуртку пад кіраўніцтвам прафесара Я.Н. Мараша. У адпаведнасці з тэмагікай гуртка навуковыя доследы паягвалі ў сферы крэзнаўства. Другой зацікаўленасцю стала педагогіка. Займаўся ёю, як і краязнаўчым, вельмі сур'ёзна. Дыпломная работа была падрыхтавана на актуальную ў той час тэму і разглядала выкарыстанне педагогічнай савецкай спадчыны ў краінах сацыялістычнага лагера. Даследаванне "Ідэі А.С. Макаранкі ў ПНР і ГДР" была напісана на высокім навуковым узроўні, на падставе нямецкіх і польскіх крыніц і прапанавана да выдання. Працягваючы асабістую пазіцыю пачаў размаўляць на беларускай мове, за што меў праблемы з адміністрацыяй універсітэта і КДБ. У час вучобы 5 гадоў жыў у адным пакоі інтэрната разам з Раманавічам К., вядомым у будучым краязнаўцам з Талачышчыны. Разам даследавалі наваколлі Гародні, вывучалі помнікі Першай сусветнай вайны.

Пасля заканчэння ВНУ вярнуўся на радзіму, у Браслаўскі раён. Аднак з той прычыны, што не знайшлося месца настаўніка гісторыі паехаў у Міёры, куды па размеркаванні трапіла жонка. Працаваў настаўнікам гісторыі ў СШ № 1 г. Міёры (1976-1981), настаўнікам гісторыі ў СШ № 3 (з 1981 г. па ц.ч.). З 1976 г. у раённым Доме піянераў Вітольд Антонавіч пачаў весці гурток "Кароткі курс гісторыі Беларусі на прыкладзе мясцовага краю". Назва праз пэўны час была зменена на больш рамантычную - "Арганаўты мінюлага". Профіль быў абраны крэзнаўча-археалагічны. Праграма была разлічана на 144 гадзіны і прадугледжвала напачатку практычнае вывучэнне мінулага Міёрскага краю. З 1976 г., разам з гурткоўцамі пачаў удзельнічаць у археалагічных раскопках на тэрыторыі Міёрскага раёна. Браў удзел таксама ў раскопках Дучыц Л., Зайкоўскага Э., Шадыры В. Выявіў, разам з Ціханавічам П.М. [ЭГБ. - Т. 4. - С. 12] безкуржаны могільнік X-XI ст. паміж в. Казлоўцы і Шніткі (Міёрскі раён).

Непасрэдны ўдзел у археалагічных раскопках пад кіраўніцтвам спецыялістаў, самаадукацыя далі практычны досвед, узбагацілі тэрэтычна, далі магчымасць рабіць самастойны аналіз, вывады. З 1990-х гг. археолаг Інстытута гісторыі НАН Беларусі і ВНУ краіны пачалі праводзіць раскопак меней, прыцягваючы да

Баранавіцкая школьніца перамагла на міжнароднай алімпіядзе па расейскай мове з сачыненнем пра беларускую мову

На міжнароднай алімпіядзе па расейскай мове перамагла баранавіцкая дзевяцікласніца, якая напісала сачыненне... пра беларускую мову! І паступіла ў расійскую ВНУ за два гады да паступлення, апавядае газета Інтэкс-прэс.

Міжнародная алімпіяда па расейскай мове для краін СНД, Балтыі, Грузіі, Абхазіі і Паўднёвай Асеціі прайшла ў Маскве з 23 па 27 чэрвеня. У каманду Беларусі ўвайшлі 10 чалавек, у тым ліку выпускніца

9 класа баранавіцкай гімназіі №2 Юлія Емельяновіч.

У алімпіядзе было тры абавязковыя этапы - сачыненне, вусны лінгвістычны іспыт і іспыт па расейскім краізнаўстве. Юлія набрала найвышэйшы бал у сваёй камандзе і стала адной з пяці пераможцаў у намінацыі "абсалютны пераможца".

Цікава, што баранавіцкая ўдзельніца на алімпіядзе па расейскай пісала сачыненне... пра беларускую мову.

- Я выбрала вольную

тэму "Я хачу сказаць вам пра..." і пісала пра беларускую мову. Для мяне гэта блізкая тэма, я распавядала ў сачыненні пра фанетычны асаблівасці, пра гісторыю мовы, рэформы, пра тое, што ў ёй ёсць два алфавіты, дзве арфаграфічныя сістэмы, а таксама пра сучасную папулярнызацыю сярод моладзі і інтэлігенцыі, - распавяла Юлія.

У гэтым годзе дзяўчына наведвала беларускамоўныя курсы "Мова нанова" у Баранавічах, пачала размаўляць па-

беларуску. Зрэшты, яна захапляецца і іншымі мовамі.

- Я вывучаю расейскую, англійскую, нямецкую, польскую, лічу, што мовы вельмі важныя. Як казаў Вальтэр, "ведаць шмат моў - значыць мець шмат ключоў да аднаго замка", - кажа яна.

За перамогу Юлія атрымала магчымасць бясплатна вучыцца ў любой расейскай ВНУ. Яна кажа, што хутчэй за ўсё, скарыстаецца гэтым, аднак з'езджаць назаўжды з Беларусі не хоча.

- Плюс у тым, што Расія ўваходзіць у Балонскі працэс, і мой дыплом будзе квітавацца ва ўсім свеце. Пасля ўніверсітэта я б хацела паехаць працаваць у Еўропе, а потым вярнуцца ў Беларусь, ажыццяўляць і развіваць культурныя ідэі, напрыклад, папулярнызацыі беларускай мовы як сродку міжславянскіх зносін, - кажа Юлія.

intex-press.by.

"Вішнёвы фэст" у Глыбокім

19 ліпеня ў Глыбокім прайшоў другі "Вішнёвы фэст". Сёлета ён праводзіўся ў скарачаным варыянце - яго праграма разлічана на адзін дзень, у той час, як летась фэст працягваўся восем дзён.

Свята пачалося каля помніка Глыбоцкай вішні, які быў усталяваны ў мінулым годзе. Адтуль святочнае шэсце рушыла на Цэнтральную плошчу, дзе і праходзіць свята.

Сярод адметнасцяў сёлетага фэсту - бічце памятных манет. Першы раз манеты білі ў Глыбокім на 600-годдзе горада, людзі ахвотна іх набывалі, таму гэты занятак будзе мець перспектыву.

Таксама ахвотныя маглі прадэгуставаць вішнёвае віно "Маршан", якое выпускае мясцовы вінзавод у Падсвілілі.

Еўрарадыё.

Яшчэ адна абарона дыплама па-беларуску

Усё часцей студэнты пішуць дыпламы на роднай мове. Сяргей Грынок са Слуцка навучаўся ў прыватным Гуманітарна-эканамічным інстытуце. Ён вырашыў пісаць дыплом на мове продкаў, не глядзячы на тое, што ў жыцці

рускамоўны.

Як кажа ён сам: "Раней я чытаў пра тое, як хлопцы абараніліся на мове на 10 і таксама падумаў, што для мяне гэта будзе правільна".

Сяргей па адукацыі палітолаг. Для дыплама абраў тэму "Нацыяналізм у XIX ст. Развіццё канцэпцыі".

- Канечне, давялося перакладаць шмат што, бо матэрыялаў па-беларуску мала. Здзівіў недахоп адпаведнай літаратуры ў Нацыянальнай бібліятэцы, дзе ў асноўным былі кнігі напісаныя савецкімі навукоўцамі, а яны, як вядома, маюць ідэалагізаваную афарбоўку і выкарыстоўваць іх нельга.

Што тычыцца самой абароны, то тут хлопца сустрэлі на "ўра".

- У камісіі прысутнічалі два чалавекі не з нашага інстытута. Вось яны і задавалі шмат пытанняў, імкнуліся "падлавіць" і правярць ці валодаеш ты тэмай. Калі прадстаўнік камісіі пабачыў мой беларускі тэкст, то ўсклікнуў: "О! Я хоць паразмаўляю",

- і перайшоў на мову. Мне, мабыць, задалі больш пытанняў, чым каму і пасля адзначылі, што мая абарона - прыклад таго, як трэба валодаць тэмай. Было вельмі прыемна.

Вольга Гаранчык.

У ліпені
сядзіба ТБМ працуе з панядзелка па чацвер
з 16.00 да 18.00

Ахвяраванні на ТБМ

- Сакалоўскі Віктар - 200000 р., г. Ваўкавыск
- Анатоль Краўчанка - 200000 р., г. Менск
- Шкірманкоў Фел. - 100000 р., г. Слаўгарад
- Дзямідовіч Соф'я - 50000 р., г. Менск
- Касцюкевіч Зміцер - 100000 р., г. Чэрвень
- Несцераў Віктар - 100000 р., г. Менск
- Філіповіч Станіслава - 50000 р., г. Менск
- Рабека Мікола - 200000 р., г. Менск
- Вяргей Валянціна - 50000 р., г. Менск
- Вяргей Аляксандра - 50000 р., г. Менск
- Ягушаў Алег - 100000 р., г. Менск
- Шкірманкоў Фел. - 100000 р., г. Слаўгарад
- Надзея Барг-Юрэвіч - 50 еўра, Германія
- Аляксандравіч Разалія - 100000 р., г. Менск
- Пухоўская Юлія - 50000 р., г. Менск
- Данілік Віктар - 50000 р., г. Менск

- Кісель Аляксандр - 80000 р., г. Гомель
- Мануленка ўладзімір - 50000 р., г. Менск
- Бусакова Т.Е. - 310000 р., г. Магілёў
- Глебкі Юры - 200000 р., г. Свіслач
- Чайкоўскі Павел - 100000 р., г. Менск
- Кухаронак Аляксандр - 80000 р., г. Смiлавiчы

- Ляснеўская Алена - 100000 р., г. Менск
- Лазарук Тамара - 50000 р., г. Менск
- Прылішч Ірына - 50000 р., г. Менск
- Давідоўскі Ігар - 50000 р., г. Менск
- Кароткі Мікола - 50000 р., г. Смiлавiчы
- Ткачук Л.М. - 200000 р., г. Менск

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ - справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашы ахвяраванні даслаць на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанк" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Паведамленне		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705 аграмацкі плацёж	
Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк" назва банка		Асабовы рахунак: 739	
Рахунак аграмацкага плацёжа: 3015741233011		Асабовы рахунак: 739	
(проезны, ім. імя па-беларуску, адрас)			
Від плацяжу	Дата	Сума	
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ	Пеня	Разам	
Плавельшчык			
Касір		М.П.	
Квітанцыя		М.П.	
Касір		М.П.	
Плавельшчык			

Рэстаўрацыя старадаўняга аргана Фларыяна Астрамецкага

нядзельнай імшы. Люд мястэчка запоўніў будынак і ўслухоўваўся ў глыбокія і ўрачыстыя гукі аргана.

Звесткі пра майстра Фларыяна Астрамецкага засталіся ў літоўскай музычнай літаратуры. Сам ён знік у віры войнаў і рэвалюцый, а яго духавы інструмент будзе служыць ужо другое стагоддзе. Памяць пра добрыя справы чалавечыя жыве... І вось чалавек з біблейным прозвішчам Лотаў вызваляе інструмент з занябання і пылу.

Арган - адзін са старажытных музычных інструментаў. Яго гісторыя налічвае некалькі тысяч гадоў. Майстэрства будавання арганаў развілося ў Італіі, а пазней - у Германіі. Шырокае распаўсюджанне ў Еўропе духавы інструмент атрымаў у сярэдзіне XIV стагоддзя. Сярэднявечныя арганы ў параўнанні з пазнейшымі

былі з шырокімі клавішамі. У XV стагоддзі клавішы былі паменшаны, і павялічана колькасць труб.

Музыку для аргана пісалі дзесяткі еўрапейскіх кампазітараў: Іаган Себастыян Бах і Феранц Ліст, Георг Фрыдрых Гендаль, Вольфганг Амадэй Моцарт, Джавані Палестрына, Джыралама Фрэскавальдзі і іншыя.

Рэпертуарнае багацце арганнай музыкі вызначаецца тымі абставінамі, што на працягу стагоддзяў арган з'яўляўся асноўным музычным інструментам, які выкарыстоўваўся ў богаслужбовай практыцы краін Заходняй Еўропы і Паўночнай Амерыкі.

- Касцёл - наша нацыянальная спадчына. Мы павінны яго даглядаць, трымаць у належным стане, захоўваць як духоўны скарб і як помнік архітэктуры, - адзначыў ксёндз-

пробашч Юзаф Мільдзюк. - Мы звярталіся ў Міністэрства культуры Беларусі з просьбай выдаткаваць сродкі на рэканструкцыю аргана і атрымалі адмову. Вырашалі, што будзем рабіць усё з дапамогай мясцовых жыхароў і ахвярадаўцаў.

Сродкі на рамонт аргана можна пераказваць па адрасе:

222343, Мінская вобл. Валожынскі раён, Вішнева, касцёл Адвядзінаў св. Альжбэты Найсвяцейшай Панны Марыяй, ксендзу - пробашчу Юзафу Мільдзюку.

Э. Дзвінская.

Фота К. Гарэцкага:

1. Касцёл Адвядзінаў св. Альжбэты Найсвяцейшай Панны Марыяй;
2. Барокавае ўбранства касцёла;
3. Дзмітрый Лотаў рэстаўруе арган.

"Што датычыцца Беларусі, то ў 1863 г. самастойным суб'ектам палітыкі яна яшчэ не выступала. Для расійскага ўраду Беларусь была Заходняй Расіяй, якая адрознівалася ад Цэнтральнай толькі польскім землеўладаннем, уплывам каталіцызму і яўрэйскай мяжой аседласці. Так успрымала яе мясцовая інтэлігенцыя праваслаўнай арыентацыі, якая складала рух заходнерусізм. Для Польшчы, якую марылі адрадыць мяцежнікі, Беларусь была "крэсамі ўсходнімі", усходнімі ўкраінамі. Для праваслаўнага беларускага народа месца ў ёй увагу не прадугледжвалася".

Такім чынам, практычна была паўторана царская версія паўстання 1863-1864 гг., а Каліноўскі стаў ліцвінам польскага паходжання.

Не глядзячы на гэта беларуская грамадскасць у мінулым і гэтым годзе шырока адзначыла юбілей паўстання не толькі ў Менску, але і па ўсёй краіне. Апошняю кропка ў спрэчцы заходне-русістаў і беларускіх патрыётаў аб паходжанні і самасвядомасці Каліноўскага паставіла публікацыя на гэтую тэму доктара гістарычных навук Валянціна Голубева. На старонках Беларускага гістарычнага часопіса навуковец упершыню цалкам надрукаваў на мове арыгінала паказанні аднаго з удзельнікаў паўстання Вітольда Парфіяновіча, дзякуючы якім царскія жандары схапілі Каліноўскага (2013 г., №12).

Па-першае, царскія следчыя ніколі не называлі Каліноўскага Вікенціем, а толькі Канстанцінам, што цалкам прэрэчыць выказванням Абэцдарскага і Трашчанка.

Па-другое, следчыя дакладна зафіксавалі пароль паўстанцаў "Люблю Беларусь". Менавіта "Беларусь", а не "Белоруссiю", ці "Лiтву", або "Польшчу".

І гэта ў той час, калі тэрмін "Беларусь" быў забаронены Мікалаем I задоўга да паўстання.

Што здарылася ў свядомасці Каліноўскага і яго прыхільнікаў? Гэта выхад на палітычную сцэну беларускага сялянства, якое ў 1861 г. нарэшце пазбавілася прыгону. Сяляне сталі юрыдычна роўнымі з іншымі класамі беларускага грамадства і гэта першым падтрымаў менавіта Каліноўскі, калі перад гвалтоўнай смерцю публічна адмовіўся ад свайго шляхецтва і стаў першым свядомым палітычным беларусам, які любіў і Беларусь, і беларускі народ. Пасля паўстання выразнікамі новай мадэрнай беларускай нацыі сталі разам з сялянамі і мяшчанамі і беларускія шляхціцы, якія падчас перапісу 1897 г. пазначалі роднай мовай не польскую (якую дакладна ведалі), а менавіта беларускую. Сярод іх былі і магнаты, напрыклад, Раман Скірмунт ці Магдалена Радзівіл.

Алег Трусав, кандыдат гістарычных навук.

Лета кліча ў дарогу, заве ў вандроўкі па родным краі. У адным з такіх падарожжаў мы зноў наведаль мястэчка Вішнева ў Валожынскім раёне.

Адсюль родам Шымон Перас, з гэтым мясцінаў паходзіць жонка Янкі Купалы ўладзіслава Францаўна. Дамінантай мястэчка з'яўляецца касцёл на беразе шырокай, але зарослай чаратамі рэчкі Альшанкі. Ён быў пабудаваны ў 1641 годзе на сродкі графа Юрыя Храп-

перапынна ў ім служылі святары. У касцёле вядзе рэстаўрацыйныя працы і піша новыя выявы мастак А. Пушкін.

У святыні знаходзіцца старадаўні арган, які быў створаны ў 1907 годзе віленскім майстрам Фларыянам Астрамецкім. Рэканструкцыйны арган займаецца спецыяліст Вялікага тэатра оперы і балета з Масквы Дзмітрый Раманавіч Лотаў. Больш за 30 гадоў ён даглядае музычныя інструменты, у тым ліку, арганы. Акрамя гэ-

товіча на месцы былога драўлянага храма. Гэты храм асвечаны ў гонар святы Адвядзінаў Найсвяцейшай Панны Марыяй св. Альжбэты.

У XVIII стагоддзі храм быў дапоўнены бакавымі капліцамі, якія надалі яму выгляд крыжа. Убранства касцёла непаўторнае сваёй дэкаратыўнай драўлянай скульптурай, якую рабілі народныя майстры, і гіпсавай скульптурай, накладной арнаментальнай разьбой па дрэве, мастацкай коўкай, датаванай яшчэ 1619 годам, фрэскавымі пано. Цудоўныя рысы спалучаюць стыльыя якасці рэнесансу, маньерызму, раняня і позняга барока і ракако.

Касцёл цудам ацалеў ад войнаў і разбурэнняў, не быў зачынены ў савецкія часы. Бес-

тага ён з'яўляецца святаром лютаранскай супольнасці ў Маскве.

- Інструмент не ў вельмі добрым стане. Шмат броду і пылу давалося змыць з яго, некаторыя дэталі згубленыя. Праца па аднаўленні яго не такая рамантычная, як здаецца, а даволі цяжкая. На рэканструкцыю спатрэбіцца некалькі гадоў. Неабходныя новыя дэталі. Мне давалося весці рамонт арганаў у Камаях, Лучаі, у Чырвоным.

Арган у Вішнеўскім касцёле быў усталяваны ў 1907 годзе. Майстар Фларыян працуюваў кожную трубочку перад тым, каб уладкаваць інструмент на вякі. З Вільні прыехаў разам з ім арганіст, які выканаў музычную партыю на

11 ліпеня 2014 года ў перыяд летняга тусовачнага зацішша ў кнігарні "Галіяфы" адбылася прэзентацыя дэбютнага зборніка прозы Аляксея Палачанскага "Мой цвік".

Яго кніга прыклад малядой беларускай прозы, дзе ўздываюцца праблемы сучаснасці праз унутраны свет лірычнага героя і персанажаў апавяданняў. Насычанасць тэкстаў разважанымі і сканцэнтраванасць на ўнутраных спробах зразумець сябе ў гэтым свеце ствараюць атмасферу адчужанасці і разгубленасці, што на-

Мой цвік

бліжае дэбютную кнігу А. Палачанскага да такіх кірункаў у літаратуры як экзистэнцыялізм і экспрэсіянізм.

Наклад літаратурна-мастацкага выдання 500 асобнікаў, а кошт 76 тысяч рублёў.

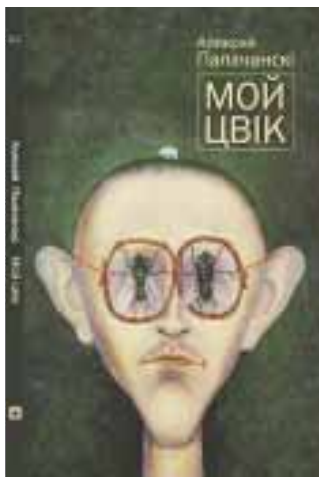
Падчас імпрэзы аўтар прачытаў адрыўкі са зборніка, распавёў пра свае творчыя планы і нават зайграў у складзе гурта Laudans. Гасцямі вечарыны былі Ірына Шамко, Змі-

цер Калейчык і Юрась Ускоў.

Кніга хутка чытаецца. Рэдактар кнігі - славуя Вольга Гапеева, а адказны за выпуск - Зміцер Вішнеў. На вокладцы выкарыстана карціна Васіля Пачышкага "Аўтапартрэт".

Спадзяёмся, што кніга зацікавіць шырокае кола чытачоў, а асабліва беларускую моладзь.

Аляксей Шалахоўскі.

"Будзьма!"
28 ліпеня
(панядзелак)
адбудуцца заняткі
"Гісторыя на вакацыях"
з Алегам Трусавым
Пачатак - 18.00
гадзін.
Румянцава, 13
Уваход вольны.

Глыбокае дыханне

Кніга Паўла Севярынца "Беларуская глыбіня" была прэзентавана ў Менску 11 чэрвеня. Яна выйшла ў 2014 годзе ў серыі "Кнігарня пісьменніка" (пры падтрымцы Саюза беларускіх пісьменнікаў) у выдавецтве "Логвінаў". Прэзентацыі паспяхова прайшлі ў Барысаўе, Оршы і Магілёве.

Твор духоўнага і публіцыстычнага характару, сугучны раней выдзеленым кнігам "Люблю Беларусь", "Лісты з лесу", "Брату", пераконвае, што веданне сваіх глыбокіх каранёў ў гісторыі, веры, культуры можа даць духоўную моц і трываласць беларускаму народу.

Павел Севярынец зноў зацікаўлівае чытачоў звесткамі з далёкай мінуўшчыны. Сярод іншых ён узгадвае гісторыю Юзафа Ігнацыя Крашэўскага з Пружанаў - пісьменніка, выдаўца і рэдактара кнігі і часопісаў, які быў унесены Кнігу рэкордаў Гінеса як самы пладавіты ў свеце аўтар.

Вывучае жыццязіч прафесара і святара Міхаіла Баброўскага з Шарашова на ўзлеску Пушчы, які быў адным з найлепшых навучэнцаў Віленскай духоўнай семінарыі, Берасцейскага каноніка, які пасля працяглых еўрапейскіх падарожжаў стаў доктарам тэалогіі, магістрам філасофіі, прафесарам экзагетыкі і герменеўтыкі Віленскага ўніверсітэта.

Аўтар паглыбляецца ў гісторыю Берасцейшчыны, знаходзіць радаводныя карані вядомых асобаў: Ул. Высоцкага, А. Макаравіча, А. Папанава, якія больш выразна іх характарызуюць.

Сярод герояў кнігі пісьменніка і сусветныя Аргамітэта павяржаны Беларускэй хрысціянскай дэмакратыі, пераважаюць хрысціянне, якія дзейнічаюць дзеля перамянення Беларусі: святар Сергій Сысаяцін, які служыць у Спаса-Празбражэнскай царкве, выкладае ў нядзельнай школе,

выхоўвае дзяцей, арганізуе сустрэчы з гісторыкамі і краязнаўцамі, пастар Эрнест Сабіла - былы гулагаўскі вязьень, стваральнік дома малітвы ў Асіповічах.

Гэта і паўднёваафрыканскі пратэстанцкі місіянер Тайс, які гадуе авечак у былым вайсковым гарадку, і пратэстант Слава, які прапаведуе на складзе запчастак.

"Час збіраць камяні. Час аднаўляць - глыба за глыбай, пацэрка за пацэркай, замак за замкам, храм за храмам - увесь грандыёзны Ружанец Беларусі. Цэрквы, касцёлы, зборы, палацы, калісці, у эпоху беларускай магутнасці збудаваныя тымі, хто любіў Край і верыў у Ісуса Хрыста", - падводзіць вынік аўтар у артыку-

ваю яснасць і ласкавую сціпласць, пакутлівасць і ахвярнасць, еўрапейскую вытанчанасць і славянскую сілу. У якой яшчэ мова так празрыста іграюць памяншальна-ласкавыя формы імёнаў - Кастусі, Міхасі, Андрусі, Марусі ды Алесі!.. "Разам з тым аўтар піша са скрухай:

"Чаму ж беларусы сёння апляўчаюць сваю родную мову?"

Бо яны тут, сярод замкаў ды пушчаў "п'юць, жэлюкцяць, квасяць, гасяць, заліваюць горла... А гэта ж не дзе небудзь, менавіта тут, у беларускай глыбіні ў 1846-1848-ых пачаўся знакіты Пружанскі антыкагольны рух, які даў ітурішчок небыўаламу па-водле размаху ацверазенню ў 1850-тых на ўсёй Расійскай імперыі."

У кнізе ўдзелены самыя светлыя старонкі блізкім людзям - бабулі Марыі з вёсачкі Ўнорыца над Дняпром, якая выгадвала пакінутых памерлай матульі сёстраў і братоў мужа, і сваіх трох дзетак, жонцы Вользе, пяшчотнай і ласкавай, чыё імя сімвалізуе "беларускую волю, здольную на самаадданасць, ахвярнасць і штодзённую святасць".

Хацелася, каб наступны твор Паўла Севярынца не быў рэпартажам з новай каменды ці "Бездані Азёфа", а каб гэта быў аповед пра тое, як сямя Севярынцаў падтрымлівае беларускіх пралайфераў, заахвочвае да беларушчыны дактароў у радзільнях, педыятраў, выхавальніц у дзіцячых садках і настаўніц у гімназіях. Ці сведчанне таго, як Павал Севярынец абараняе дысертцыю ва Ўніверсітэце імя кардынала Стэфана Вышынскага.

Э. Дзвінская.
На здымку: Павел і Вольга Севярынцы.

Далікатная і трапяткая, самадданая да самазбыцця, яна спалучае шчымымі-

Пошукі ісціны Лідзіі Арабей

Белы ліст - над поўняй поле...
Людзі - літары.
Заўтра стане ўсё аколле
З намі злітае:

Сяргей Панізік.
"А пісар земскі..."

Напярэдадні дня свайго нараджэння ў чэрвені старэйшы наш мастак прыгожага пісьменства Лідзія Арабей накіравала да мяне сваю апошняю кнігу "Пошукі ісціны: абразкі", якая пачыла свет ў сталічным выдавецтве "Кнігазбор". Яна - чалец Саюза пісьменнікаў СССР з 1958 г., зараз Лідзія Львоўна знаходзіцца ў Саюзе беларускіх пісьменнікаў, кандыдат філалагічных навук, літаратурную дзейнасць пачала ў 1945 г. Творчыя здабыткі вызначаюць яе як празаіка, крытыка, літаратурназнаўца, перакладчыка, чалавека з актыўнай жыццёвай пазіцыяй, самаахвярнага і самааданнага носьбіта беларушчыны. За сваё доўгае і плоднае жыццё, дзейнасць, творчасць мае каля трох дзесяткаў яркіх выданняў. Яе любяць наведваць не толькі землякі, яна нарадзілася на Уздзеншчыне ў вёсцы Нізюк, але і аматары творчасці з іншых мясцін.

У адну з нядаўніх вяснаў з Баранавічаў рушылі да творцы Лідзіі Арабей былы лекар, мастак і паэт Алесь Корнеў, былая працаўніца баваўнянага аб'яднання і паэтэса Раіса Раманчук ды аўтар гэтых радкоў, які мае каля 20 сваіх кніжак. Да баранавіцкага "дэсанту", далучыўся і мянянін, так з пачатку горада звалі сучасных насельнікаў сталіцы, вучоны, літаратар, краязнавец Уладзімір Кісялёў.

Тады тры гадзіны ў незабыўнай, цікавай і павучальнай сяброўскай атмасферы разам з частаваннямі пісьменніцы і вучонай, яе дарункамі - кнігамі з аўтаграфамі прыляцелі амаль што імгненна і не заўважана, як тое адбылася ў сапраўдных пяшчотных і шчырых носьбітаў добра, суладдзя і любові.

Сваім жыццём, сваімі навуковымі і творчымі здабыткамі падзвіжніцтвам Лідзія Арабей ўпэўнена ўвайшла і магутна замацавалася ў залах фандзе беларускай літаратуры і гісторыі.

І як пры гэтым не пашкадаваць, сёння не сказаць, што наклад "Пошукаў ісціны" мае ўсяго 100 асобнікаў, і я нават не сумняваюся, што тыраж гэты аддрукаваны на асобісты сродкі аўтара, якая ўжо пачала пакрысе прыбліжацца да сваіх 90 гадоў. Найлепшыя пажаданні... " мне ад Лідзіі Львоўны на яе кнізе, як я заўважыў, выступілі ад яе напі-

сання аж праз тры лісты.

Я дастаў з паліцы альбом Заіра Ісаакавіча Азгура - аднаго з самых нашых выдатных скульптураў - з яго аўтаграфам ад 13 студзеня 1971 г. на выставе твораў мастака. Дык вось і на выданні акадэміка мастацтваў СССР Народнага мастака БССР яго рука праступіла таксама праз тры лісты. Як мне помніцца, вялікае ўражанне тады мне мелася ад твораў "Калыханка" (1954), "Рабіндранат Тагор. Індыйскі пісьменнік" (1956), "Ф.К. Багушэвіч. Паэт" (1959), "Сюіта аб Дагестане. Шаміль" (1960), "Якуб Колас. Народны паэт БССР" (1960), "Кандрат Крапіва. Драматург" (1949) ды іншыя. Дарэчы, Лідзія Львоўна доўга працавала пад началом Кандрат Кандратовіча Атраховіча (Крапівы).

А мы вяртаемся да "Пошукаў ісціны", як піша аўтар у "Замест правомы": *"Гэту кнігу можна адгарнуць на любой старонцы, прачытаць некалькі абразкоў. А калі спадабаўца, то і ўсю кнігу. Тут разважання аўтара, назіранні".* Можна, пазнаецца тут сябе альбо сваіх знаёмых."

Наўздагад адкрываю старонку 12, а ў ёй "Страх". *"Некалі і палітыкі, і народ страшэнна баяліся Сталіна. Цяпер кожны, хто не лянуецца, б'е яго ботам. Не страшны мёртвы сабака. Цяпер дрыжаць перад жывымі дэспатамі".*

Услед гэтак жа - старонку 21, "Анекдот".

"Ідзе цікавы працэс - беларуская літаратура ствараецца на рускай мове. Нават назву прыдумалі такому ўнікуму: рускамоўныя беларускія пісьменнікі.

Якіх толькі анекдотаў не ствараюць жыццё і людзі".

Старонка 41, "Для цёшчы": *"Некалі яўрэйскі паэт Хаім Мальцінскі казаў, што піша вершы выключна для сваёй цёшчы, бо толькі яна заста-лася, хто ведае яўрэйскую мову і можна яго чытаць.*

Цікава, колькі заста-

лося беларусаў, што ведаюць беларускую мову і могуць чытаць творы беларускіх пісьменнікаў?"

Вось такая мудрая, вопытная і павучальная нашая Лідзія Арабей і дальнабачная, якая раскідала найкаштоўнымі моўнымі самакветамі назіранні свае на 100 старонках новага выдання.

Дадаюць замілаванне, смак, асалоду, радасці "Пошукам ісціны" і здымкі, змешчаныя аўтарам, - гэта з Нью-Ёрка, з Далёкага Усходу, з Івана Мележам, на Уздзеншчыне. У Парыжы з М. Ларчанкам, студэнцкія з Арсенам Лісам, разам з рэдакцыяй часопіса "Полымя", на магіле Цёткі (1966) і іншыя. Дарэчы, паэтэса - рэвалюцыянерцы, асветніцы, рэдактару, публіцысту, настаўніцы, артыстцы, медыцынскаму работніку Алаізе Пашкевіч (Цётцы), па мужу Кейрыс (3.УІ 1886-5.11.1916) яна прысвяціла адну з сваіх лепшых кніг "Стану песняй" (1977 г.). Як зараз помню, што я яе прыдаў у 1978 г. у Маскве ў кнігарні "Дружба", калі ехаў з Забайкалля ў адзін з юрмальскіх вартных санаторыяў. "Стану песняй" дасюль у мяне зберагаецца, 5.5.2010 г. на ёй Лідзія Львоўна пакінула свой аўтаграф: "Дарагому Міхасю..."

Ізноў вяртаемся да адной карацельска-расказа "Выхаванне" пісьменніцы, старонка 41:

"Калі хлопчык Саша Пушкін гаварыў па-руску, маці яго біла - прымушала гаварыць па-французску.

Няінчай, нашых дзяцей таксама білі (і цяпер б'юць) за тое, што гавораць па-беларуску".

На Беларусі злоснымі, цёмнымі, варожымі сіламі няўхільна нішчыцца нашае, роднае слова. Мова, і толькі яна яшчэ трымаецца на такіх гераінях, падзвіжніцах нашага часу, якой па-сапраўднаму з'яўляецца Лідзія Арабей!

Міхась Угрынскі,
г. Баранавічы.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Аляксеі Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 21.07.2014 г. у 10.00. Замова № 2053.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 5600 руб., 3 мес. - 16800 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для поштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by